

mai területeken, lehetőség szerint a hallgató érdeklődéséhez igazítva. A szakmai gyakorlatra érkezők fogadása a könyvtár számára is előnyös, mert a hallgatók friss szemmel észreveszik a változtatást igénylő, problémás területeket. Ugyanakkor sokféle hasznos munkát is elvégeznek, de figyelemmel kell lenni arra, hogy a hallgatók fő célja az ismeretek bővítése.

A gyakorlatvezetőnek kitüntetett szerepe van: ő irányítja a hallgató munkáját, és a háttérben végig figyelemmel kíséri működését. Érdemes a küldő tanszék felelős oktatójával kapcsolatba lépnie, hogy a képzőintézmény által kitűzött célokat közelebbről megismerje. E célok alapján tudja célszerűen megválasztani, milyen teendőket bíz egy-egy hallgatóra, és hogyan ütemezi azokat. A hallgatók kaphatnak adminisztratív és rutinfeladatokat is, de főként szakmaiakat. A projektek, azaz egy-egy konkrét feladat ellátása mellett nagyon tanulságos lehet számukra az is, ha értekezleteken, konferenciákon is részt vehetnek egy-egy könyvtári munkatárs kíséretében. A szakmai gyakorlat a hallgató teljesítményé-

nek értékelésével zárul. A gyakorlati képzésben való részvételt a legtöbb helyen osztályozzák is, gyakran csak megfelelt–nem felelt meg minősítéssel.

A gyakorlat levezénylése a könyvtári szakemberek számára szakmai sikerélményt hozhat; a kiváló gyakorlatvezető – miközben ki se mozdul munkahelyéről – a szakma egészének a jövőjét alakítja.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 230

Szabványok, normatívák

Lásd 244

Egyesületek

Lásd 224

Könyvtárak és tájékoztatási intézmények

Nemzeti könyvtárak

08/234

CLAVEL-MERRIN, Genevieve: The Swiss National Library. A new legal status and a new strategy = Alexandria. 19.vol. 2007. 3.no. 143-152.p.

Új jogállás, új stratégia a Svájci Nemzeti Könyvtárban

Nemzeti könyvtár

A cikk áttekinti, hogy az elmúlt 10 évben milyen fejlesztések valósultak meg a Svájci Nemzeti Könyvtárban (SNK), hogyan változtatta meg a

digitális technológia megjelenése a szolgáltatókat, gyűjteményeket, a megőrzési tevékenységeket és a célközönséget. Ugyan a kötelespéldány-szolgáltatás tervezett bevezetése nem sikerült, más területeken látványos előrelépés történt. Nemzeti könyvtárként nem lehet más az intézmény célja, mint más könyvtárakkal, intézményekkel és szponzorokkal karöltve megővni az ország kulturális örökségét, ezáltal járulni hozzá az európai és a világörökséghez.

Svájc nemzeti könyvtára különleges abból a szempontból, hogy kölcsönöz a gyűjteményéből. A gyarapodásról két nagy kiadóval kötött szerződés gondoskodik – a kiadványok bekerülnek a The Swiss Book-ba (nemzeti bibliográfia, amely 1871 óta épül, 7 éve online), illetve az online katalógusba (Helveticat). Vásárlás útján mintegy

13 ezer címmel számolnak évente. 1989-ben az intézmény a hatékonyabb működés érdekében a Svájci Nemzeti Múzeummal együtt a Szövetségi Kulturális Hivatal részévé vált. A Hivatal a 2006 és 2008 közötti időszakokra két terület fejlesztését tűzte ki célul: a gyűjteményekét és a könyvtári szolgáltatásokét (kölcsonzés, információgyűjtés, információszolgáltatás).

Ami a szolgáltatásokat illeti, 18 év alatt az olvasóterem használata és a tájékoztatás mindenki számára ingyenes, az érdeklődőknek regisztrálniuk sem kell magukat. A könyvtár részt vesz a majdnem 600 egyetemi és kantonális könyvtárat összefogó BibliOpass-hálózatban. Ha valaki a 600 tagkönyvtár bármelyikébe beiratkozik, mindegyikben kereshet, kölcsönözhet. Egy 2007-ben elvégzett felmérés során azt vizsgálták, hogy a Helvetica mellett a könyvtárhasználók mely témák iránt érdeklődnek, és igyekeztek ezeket mélyebben feltárni. Kiegészítésként speciális kiállításokat, konferenciákat szerveztek, vállalva a kockázatot, hogy a jövőben korábbi célcsoportjaik csak egy részének igényeit elégítik ki.

Folyamatos munkát jelent az állomány fizikai állapotának megőrzése. Egy külső céggel kötött megállapodás alapján a SNK-nak évente 40 tonna (mintegy 1000 polcfolyóméter) papír kezelésére van lehetőség: az eljárás során a papírt savtalanítják, megnégszerezve ezáltal a hordozó élettartamát. Szorosan összefügg a megőrzés kérdésével a digitalizálás ügye. Az e-Helvetica stratégiai célja, hogy archiválja az elektronikus dokumentumokat (2007 végén az online gyűjtemény mintegy 700 üzleti és tudományos dokumentumot, különféle honlapokat hivatalos publikációkat tartalmazott, amelyek nemsokára elérhetők lesznek az intézmény honlapján).

Szövetségi állam lévén, Svájcban nem létezik központi stratégia a digitalizálás folyamatára, ezt a közeljövőben kell pótolniuk. Eddig mindezenre elkészült a Svájci Plakátgyűjtemény feldolgozása (kb. 40ezer tétel, amelyek a www.theeuropeanlibrary.org honlapon megtekinthetők), illetve az egyik legnevesebb svájci lapnak, a Journal de Genève-nek 1826-1998 közötti

anyaga. Az említetteken kívül néhány különleges gyűjtemény anyaga digitalizált: ilyen a Svájci Irodalmi Archívum, amelynek létrehozásához Friedrich Dürrenmatt hagyatéka adta az ötletet, és amely ma 229 alkotó (köztük Cendrars, Golo Mann, Hesse, stb.) gyűjteményét foglalja magában. Valamint ide sorolható Annemarie Schwarzenbach 7000 dokumentum értékű képe az 1933 és 1942 közötti időszakból.

Nemzetközi téren a könyvtár aktív szerepet játszik az IFLA-ban és nemzetközi projektekben: alapító tagja a *The European Library*-nek, részt vesz van a CENL (Conference of European National Libraries) tevékenységében és a TELME-MOR projektben.

(Vasbányai Ferenc)

Lásd még 240-241, 253, 255

Felsőoktatási könyvtárak

08/235

RACINE, Drew: Bifurcate to survive! = Am. Libr. 37. vol. 2006. 8.no. 34-35.p.

Könyvtár vagy információszolgáltatás? Hogyan biztosíthatják az egyetemi könyvtárak a túlélésüket? Gondolatok egy OCLC-felmérés kapcsán

Egyetemi könyvtár; Feladatkör; Felmérés; Jövő könyvtára

Az OCLC 2005-ben készült nemzetközi felmérése szerint (*Perceptions of libraries and information resources*) az emberek 69%-ának a könyvtárról „a könyvek” jutnak eszébe, illetve másodikként az „információ” – de ez már csak 12%-uknak. A válaszadók csupán 1%-a – és a főiskolások 2%-a – használ könyvtári honlapot, amikor valamilyen információt keres. Ennél is lehangolóbb az az adat, hogy a főiskolásoknak mindössze a 6%-a fordul könyvtári forrásokhoz, ha megbízható anyagra van szüksége.

A felmérésben tucatnyi olyan statisztikai adat szerepel, amelyből az derül ki, hogy a használók az elektronikus formátumú információkhoz olyan profitorientált keresőgépekkel jutnak, mint a Google, a Yahoo vagy az Ask.com; ezekben bíznak és ezekhez fordulnak először. A jövőben sem remélhetünk ezen a téren változást, hiszen a válaszadók 62 és a főiskolások 50%-a ugyanolyan mértékben fogja használni a könyvtárat, mint eddig. Ezen a jövőn kell változtatnunk! Az Egyesült Államok néhány könyvtárosképző intézménye már módosította tantervét, és elhagyta nevéből a „könyvtár” kifejezést. Követni kellene a példájukat nekünk is? Nyilvánvaló, hogy nem!

A szerző, aki a Texasi Egyetemi Könyvtár tervezésért és működésért felelős vezetője, azt javasolja, hogy válasszuk külön a könyveket és a velük kapcsolatos szolgáltatásokat, és ezt hívjuk *Könyvtárnak*, a többit pedig *Egyetemi Kutatószolgálatnak*. Ez a megoldás nem marketingfogás, hanem teljesen új szemléletről van szó. Ezután az új felfogásból következő – első látásra mellbe vágónak tűnő – teendőket veszi sorra a tanulmány:

- centralizálni kell a könyveket és a tereket a használók számára,
- az egyetem más tereiben is szolgáltatni kell (kollégiumokban, diákszövetségben stb.),
- kevesebb könyvet kell beszerezni (kivételt képez a különgyűjtemények gyarapítása), azokat is igény szerint;
- törekedni kell a forrásmegosztásra, és a katalógizálók felszabaduló kapacitását a szolgáltatásokra kell fordítani,
- nem érdemes olyan könyveket kérni könyvtárközi kölcsönzésben, amelyek a gyűjtőkörbe tartoznak: ezeket az Amazontól kell megrendelni (hamarabb jut hozzá az olvasó is),
- nem kell nyomtatott folyóiratokra előfizetni,
- az információforrásokat ne a megszokott („barokkos”) alaposággal tárják fel,
- át kell dolgozni a könyvtár honlapját,
- olyan munkatársakat kell toborozni, akik képesek ebben az új környezetben dolgozni, és

– javítani kell a feladatok elvégzéséért vállalt egyéni felelősséget (természetesen a célok és a feladatok világos megfogalmazása mellett).

(Murányi Lajos)

08/236

ROSS, Lyman - SENNYEY, Pongracz: The library is dead, long live the library! The practice of academic librarianship and the digital revolution = J.Acad.Librariansh. 34.vol. 2008. 2.no. 145-152.p. Bibliogr. jegyzetekben.

Meghalt a könyvtár, éljen a könyvtár! Egyetemi könyvtárak és a digitális forradalom

Feladatkör; Felsőoktatási könyvtár; Információtechnológia; Számítógép-hálózat

A digitális forradalom egyenes következményeként a felsőoktatási könyvtárak mint információszolgáltatók ma versenyhelyzetben találják magukat. A cikk Richard N. Foster S görbéjét modellként alkalmazva rámutat, hogy a felsőoktatási könyvtárak egy szakaszos változás közepén vannak. Megkérdőjelezi e könyvtárak jelenlegi gyakorlatáról szóló feltételezéseket. A szerzők vitatják ezeket a feltevéseket, és megvizsgálják, hogyan hat a digitális kommunikáció a felsőoktatási könyvtárakra.

(Autoref.)

Lásd még 250, 263-266, 271, 280, 287, 292

Közművelődési könyvtárak

Lásd 243, 258, 269, 274, 278, 291

Gyermek- és ifjúsági könyvtárak

08/237

HACHMANN, Ute - KELLER-LOIBL, Kerstin: Wie gewinnt man die „Google-Generation“? Innovationen und Trends in Dänemarks Kinder- und Jugendbibliotheken = BuB. 60.Jg. 2008. 6.no. 482-485.p.

A Google-generáció. Innováció és trendek a dán gyermek- és ifjúsági könyvtárakban

Enteriőr; Gyermek- és ifjúsági könyvtár; Könyvtárhasználat

A gyerekek ügye a dán könyvtárügy prioritási listáján régóta előkelő helyet foglal el, az anyagilag jól ellátott könyvtárakban a munkát szakszerűen végző személyzet foglalkozik a fiatalokkal. A gyerekek 80%-a könyvtárhasználó. Az utóbbi években azonban itt is problémák mutatkoztak, 1998-2004 között a könyvtárat havonta legalább egyszer felkereső gyerekek aránya 51%-ról 39%-ra csökkent. Ez a jelenség a dán könyvtárügyet új stratégia kidolgozására készítette a könyvtárhasználó gyerekek lemorzsolódásának megakadályozására.

Az új koncepció abból indul ki, hogy a gyerekek szabadidős- és médiahasználati szokásai alapjaiban megváltoztak, a gyerekek kultúrája mára médiakultúrává vált. Az olvasásszociológiai vizsgálatok „normálisnak” tekintik, hogy fiatal korban az olvasási kedv alábbhagy (többnyire csak átmenetileg) és más médiák válnak kedveltebbé, pl. az internet vagy a zenei CD. A könyvtáraknak, ha nem akarják elveszíteni kiskorú olvasóikat, a jelenleginél határozottabban kell alkalmazkodniuk ehhez a változáshoz. A nyomtatott dokumentumokat a mainál rendszeresebben kell kombinálniuk az audiovizuálisokkal és a digitálisokkal, a gyermekkönyvtárosoknak pedig kompetenciával kell rendelkezniük nemcsak a hagyományos, hanem az online kommunikáció terén is. Így lehet és kell elérni, hogy a gyermekkönyvtárak a jövőben is a fiatalok központi

kulturális intézményei maradjanak.

A fenti elvek megvalósításának jó példája Arhus városi könyvtára, ahol „Mindspot” névvel „könyvmentes zónát” alakítottak ki, melybe az AV- és digitális eszközök változatos gazdagsága csábítja be az olvasástól ódzkodó 13-16 éveseket.

Az új gyermekkönyvtári stratégia rendkívül fontosnak ítéli a játék szerepét, a jövőben a gyermekkönyvtárakban ezt központi szolgáltatássá kívánja fejleszteni. Egyes könyvtárak erre máris fantáziamozgató példákat mutatnak. Több könyvtárban jelmezek állnak a gyerekek rendelkezésére, akik akár a programokon kívül is beöltözhetnek királykisasszonynak vagy kalóznak. Számos gyermekkönyvtárban található kisebb színpad vagy bábszínház. Máshol a könyvtár közepén egy autóba lehet beülni, vagy emelődarut lehet kurblizni, a legnépszerűbbek azonban a kreatív társasjátékok.

Az új gyermekkönyvtárak berendezése művészi belsőépítési tervezésről, gazdag fantáziáról, átgondolt funkcióvállalásról tanúskodik. A berendezés tárgyai felfedezésre csábítanak, és a könyvekhez vezetnek el. Veile-ben (Jütland) pl. berendezték Harisnyás Pippi otthonát (Pippi lovával, amire fel is lehet ülni), Andersen mesevárárt pedig egy harapós kutya őrzi. Máshol az akvárium halai vagy egy kitömött madár vezeti el a gyerekeket a könyvekhez. A könyvtár az új koncepció szerint laboratóriummá válik.

A példák azzal biztatnak, hogy az új stratégia megvalósítása révén a megváltozott szabadidős szokásokkal és médiahasználatlall érkező gyerekek számára a könyvtár - az ugyancsak megváltozott könyvtár - marad továbbra is a legkedveltebb és leglátogatottabb művelődési intézmény.

(Katsányi Sándor)

Iskolai könyvtárak

08/238

HOUSTON, Cynthia R.: The use of reading levels as alternative classification in school libraries = Cat. Classif.Q. 45.vol. 2008. 4.no. 65-80.p. Bibliogr.

A könyvek olvasási szintek szerinti elrendezése iskolai könyvtárakban

Iskolai könyvtár; Olvasástanítás; Szabadpólc

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Viszonylag új jelenség az iskolai könyvtárakban a könyvek olvasási szintek szerinti elrendezése, ami az olvasást ösztönző programokhoz kapcsolódik. Ilyen például az Accelerated Reader, amelynek során olvasónapló helyett egy elekt-

ronikus tesztet lehet kitölteni az otthon olvasott könyvekről, és a számítógép a könyv bonyolultsága és a helyes válaszok száma alapján pontokat ad a gyerekeknek, vagy a másik a Reading Counts nevű szoftver, amelynek segítségével a gyerekek kiválaszthatják a saját szókincsüknek és érdeklődési körüknek megfelelő könyvet. Sok kutatás vizsgálja az olvasást ösztönző programoknak az olvasási képességekre és a motivációra gyakorolt hatását, de jelenleg nincs olyan kutatás, amely az iskolai könyvtárakban az olvasási szintek szerint elrendezett állományt és használatát vizsgálná. A cikk egy felmérés eredményeiről számol be, amelyet olyan iskolai könyvtárakban végeztek Kentuckyban, ahol ezt a módszert alkalmazták. Ismerteti e könyvtárak demográfiai jellemzőit, és elemzi, miért választotta a könyvtáros az állomány elrendezésének ezt a módját.

(Autoref. alapján)

Munkafolyamatok és szolgáltatások

Állomány, állományalakítás

Lásd 260

Állományvédelem

08/239

VERMEULEN, Theo: Sharing experiences. Establishing an Expertise Centre on the Protection of Dutch Cultural Heritage = LIBER Q. 18.vol. 2008. 2.no.

Szakértői központ létrehozása a holland kulturális örökség védelmére

Állományvédelem

Hollandiában idén a Nemzeti Könyvtár (*Koninklijke Bibliotheek*) megtette az első lépéseket egy szakértői központ felállítására, amely az ország kulturális örökségének – a könyvtárak mellett a múzeumok, emlékművek, levéltárak, stb. – védelmével foglalkozik majd. Ez nem jelenti azt, hogy eddig nem létezett ilyesmi, de az induló projekt éppen azt célozza, hogy rendszerezze az egyes intézmények által követett gyakorlatot, egy honlapon összefoglalja a tapasztalatokat, és felhívja az érintettek figyelmét a kérdés